

A KORONAVÍRUS JÁRVÁNY KÖVETKEZTÉBEN KIALAKULT VESZÉLYHELYZET TAPASZTALATAINAK, AZ EGYES GAZDASÁGI ÁGAZATOKRA GYAKOROLT HATÁSAINAK ELEMZÉSE

Az alkalmazottak létszám- és kereseti adatainak alakulása 2020. eddig eltelt időszakában

Az alkalmazottak létszám-, valamint a kereseti adatainak – a január-júniusi *időszaki* adatokon kívül – *havi bontású* vizsgálatára is sor került annak érdekében, hogy lépésről lépésre követni lehessen a járvány hatásait. (A keresetek esetében általában nem célszerű az egyes havi adatokat külön értékelni, mivel az e mutatónál esetlegesen tapasztalható egyedi havi kilengések – pl. jutalmak, prémiumok – hibás következtetésekhez is vezethetnek. Jelenleg a rendkívüli helyzetre tekintettel kerül sor ezek értékelésére.) A legfrissebb adatokat a júniusig tartó hónapokra, időszakra publikálta a KSH. Az adatok vonatkozási köre szokás szerint a legalább öt főt foglalkoztató vállalkozások, a költségvetési intézmények, és foglalkoztatás szempontjából jelentős nonprofit szervezetek

Az adatok helyes értelmezése érdekében szükséges annak módszertani ismertetése, hogy a bértámogatási (munkahelymegőrző, azaz csökkentett munkaidős bértámogatás) programmal érintett munkavállalói kör létszáma és keresete hogyan jelenik meg, illetve hogyan értelmezhető a KSH statisztikájában.

Létszám és bértámogatás

Az intézményi munkaügy-statisztikai fogalmi rendszerben alkalmazásban állónak számít az munkavállaló, aki a munkáltatóval munkavégzésre irányuló jogviszonyban áll, és a munkavégzésre irányuló megállapodása (pl. munkaszerződés) alapján, folyamatos foglalkoztatás mellett – legalább egymást követő 6 munkanapig tartó -, havi átlagban legalább 60 munkaórán munkadíj ellenében munkavégzésre kötelezett, kötelezhető.

A munkavállalók által betöltött álláshelyek statisztikai besorolásánál a foglalkoztatásuk tényleges közgazdasági tartalma az irányadó, vagyis a bértámogatási programban részesülők is az általános szabályok szerint kerülnek besorolásra. A csökkentett munkaidős foglalkoztatási programba a kormányrendelet alapján bekerülő munkavállalók akkor képezik részét az alkalmazásban állóknak, amennyiben a munkaidejük a csökkentés után is eléri a havi 60 órát. Amennyiben nem, akkor ők a statisztikai elszámolásokban az ún. havi 60 munkaóránál rövidebb munkaidőben foglalkoztatottak között kerülnek számbavételre.

Kereset és bértámogatás

A kereset a munkavégzésre irányuló jogviszony alapján a munkavégzés közvetlen ellentételezését szolgáló javadalmazás, része az alaphér, törzsbér, bérpótlék, kiegészítő fizetés, jutalom, prémium, 13. és további havi fizetés. A statisztikai besorolás a juttatás tartalma alapján történik, nem pedig a forrása alapján. Az a bértámogatás, amelyet a rövidített munkaidőben foglalkoztatottak a kieső munkaidejük után közvetlenül az államtól kapnak, nem képezik részét a keresetnek, ugyanis nem a munkavégzés ellentételezésre, illetve nem a munkavégzésre irányuló jogviszonyra tekintettel és nem is a munkáltatótól kapják. (A fentiekből adódóan még a foglalkoztató munkaerőköltségének sem része.) Tehát a keresetstatisztikai adatokban nem jelenik meg a támogatás összege. Más a helyzet az olyan típusú támogatások esetében, amikor a munkáltató közvetlenül kap támogatást, amelyet a bérek kifizetéséhez használ. Ebben az esetben a tényleges munkabérnek az a része is kereset, amelynek forrása esetlegesen állami támogatás. (Ez a típusú támogatás a munkaerőköltség csökkentő tételként kerül elszámolásra az éves munkaerőköltség adatokban.)

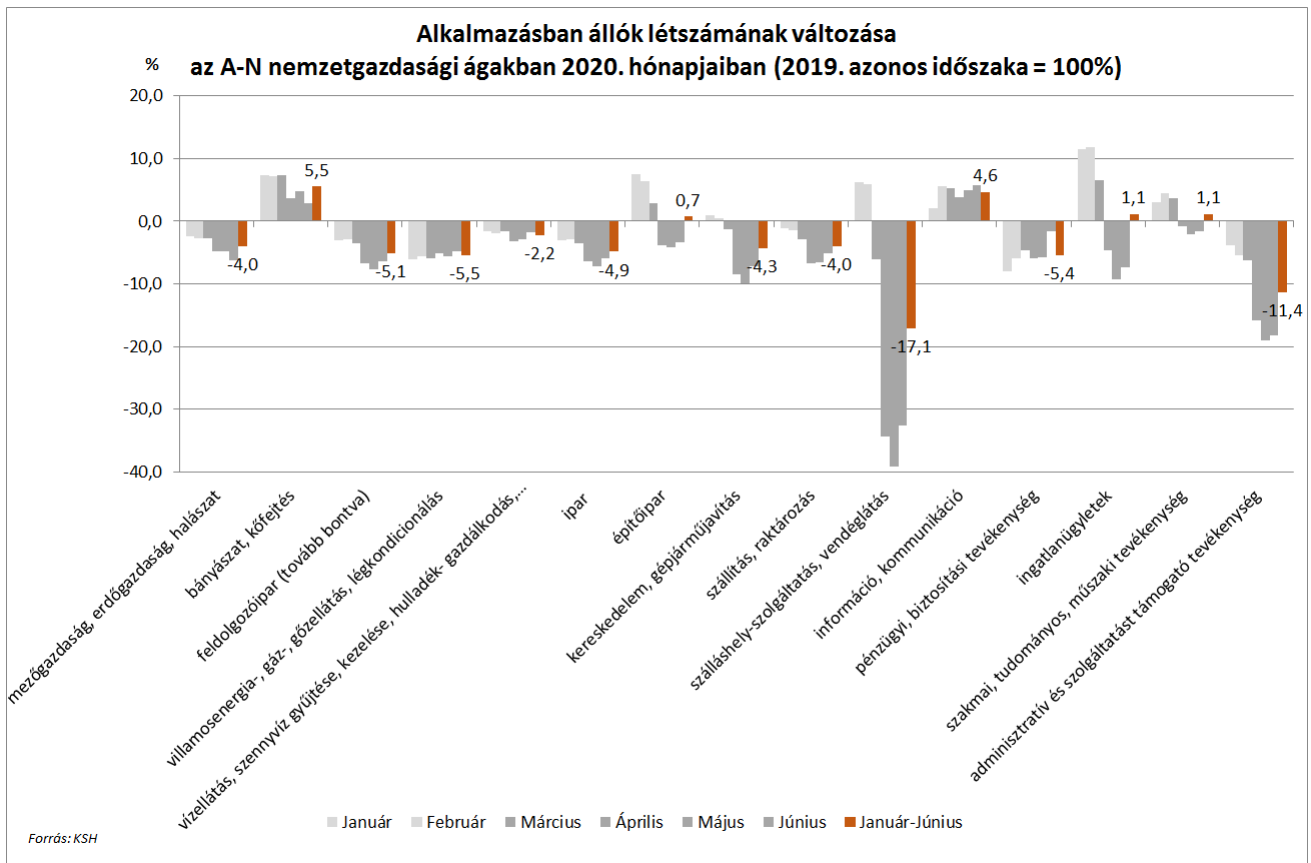
Részmunkaidőben foglalkoztatottak kereseti adatai

Átlagkereseti adatokat a KSH hagyományosan a teljes munkaidős alkalmazásban állókra számol, ahogy ez a publikációkban is jelzésre kerül. A nem teljes munkaidőben, de legalább havi 60 munkaórán alkalmazásban állók, illetve a havi 60 munkaóránál rövidebb munkaidőben foglalkoztatottak átlagos állományi létszáma és *keresettömeg* adatai (amelyből az adott állománycsoport átlagkereseti adata is becsülhető) KSH honlapján a tájékoztatói adatbázisban érhető el. (www.ksh.hu → Adatok, kiadványok → Tájékoztatói adatbázis → Munkaerő/Keresetek/Nemzetgazdaság havi kereset- és létszámadatai)

Létszám

A gazdaságvédelmi akcióterv eredményeként már két hónapja folyamatosan csökken a regisztrált álláskereső száma Magyarországon, a júniusi mélypont óta 40 ezerrel csökkent a számuk. A foglalkoztatási adatok is egyre kedvezőbb képet mutatnak, az áprilisi mélypont óta már több mint 90 ezerrel bővült a foglalkoztatottak száma hazánkban. 2020 júliusában 4 millió 460 ezer foglalkoztatottat mért a KSH, ezt a növekedést a gazdaságvédelmi intézkedések nagymértékben segítették. A munkanélküliség mértéke az Európai uniós országok közül továbbra is a legjobb teljesítményű országok első harmadában található. A kormány célja továbbra is az, hogy az elért eredményeket megvédje.

A versenyszférában az alkalmazottak foglalkoztatási adatai az alábbiak szerint változtak az egy évvel korábbi időszakok adataihoz képest. A grafikonon elsődlegesen az egyes nemzetgazdasági ágak szerinti bontásban vizsgálhatóak a folyamatok, azokon belül a hónapok időrendi sorrendben szerepelnek, a vírus előtti és utáni hónapokban eltérő tónussal, a járvány által nem érintett januárnál és februárnál halványabb, márciustól júniusig erősebb tónusú jelöléssel. A teljes január-júniusi időszakot (a hónapok átlaga) barna szín jelzi.

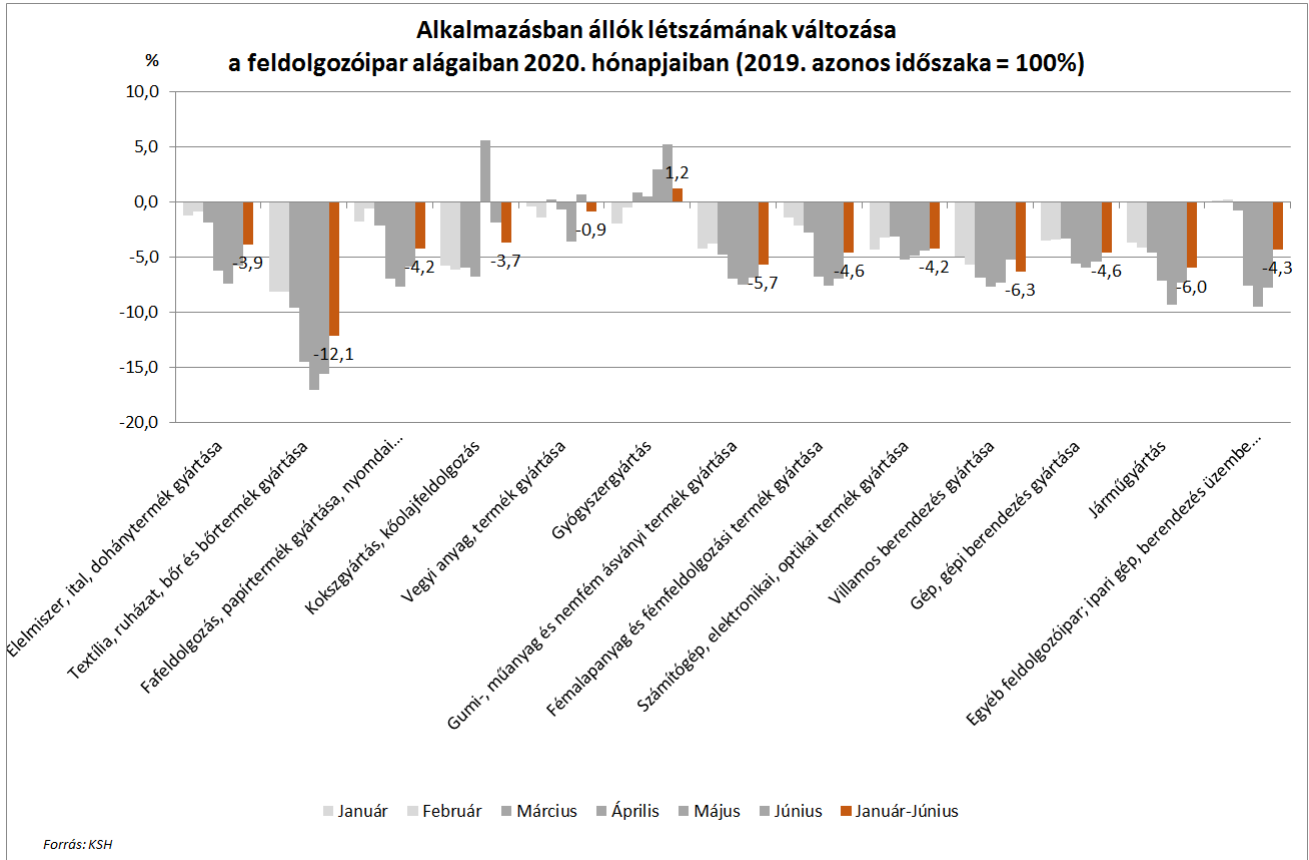

Megállapítható, hogy csaknem valamennyi ágban a vírus által érintett időszakokban a tendencia kedvezőtlenebbé vált, márciustól-áprilistól vagy a növekedés mértéke csökkent, vagy átváltott csökkenésbe, vagy a csökkenés mértéke fokozódott. A legkedvezőtlenebb helyzet a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátásban, valamint az adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenységben volt tapasztalható, de az addigi tendenciától a visszaesés mértéke az építőiparban, a kereskedelemben, és az ingatlanügyletekben is jelentős volt.

A teljes nemzetgazdaságban a létszámcsökkenés mértéke 2020. január-júniusban 4% mértékű volt. (Ezen belül januárban és februárban mintegy 1-1%, márciusban mintegy 2%, áprilisban 6,7%, májusban 7,6%, júniusban pedig 6% volt annak mértéke, mindig az előző év azonos időszakához képest.)

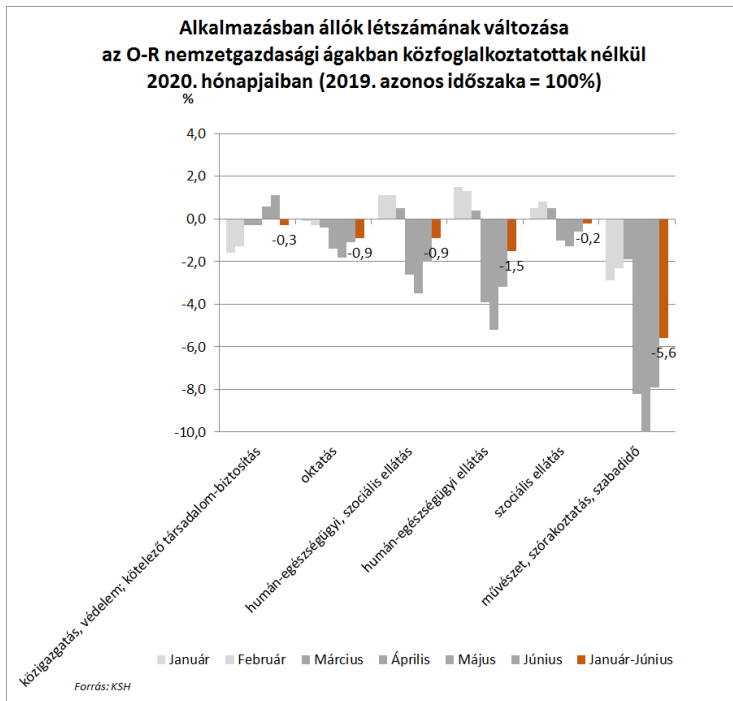
A versenyszférában január-júniusban 5,1%-kal csökkent a létszám, amíg a költségvetési szférában – közfoglalkoztatottak nélkül – annak mértéke 0,5%-os volt.

Külön vizsgálhatóak a feldolgozóipar egyes alágai – hasonló szemléletben – amelyeknél az alábbi tendenciák figyelhetőek meg.

Szinte valamennyi alágban márciustól hónapról hónapra folyamatos a visszaesés. A legkedvezőtlenebb a helyzet a textil, ruházat, bőr és bőrtermék gyártása alágban. Ezzel kapcsolatban megállapítható, hogy a nagyobb textilipari cégeknél március-június között létszám leépítésre került sor, e mellett a területen működő vállalkozások nagy számban alkalmazták a munkaidő csökkentés intézményét is, továbbá munkavállalók távollétei hatással voltak a létszám alakulásra. Főként az első két ok következtében a teljes munkaidőben alkalmazásban állók száma csökkent jelentősebben az alágban (2020. júniusában 38,8%-kal volt alacsonyabb mint egy évvel korábban). A részmunkaidőben foglalkoztatottak létszáma pedig növekedett ugyanebben az időszakban. Ennek következtében az alkalmazásban állók és a havi 60 munkaóránál rövidebb munkaidőben foglalkoztatottak együttes száma 13,5%-kal maradt el 2020 júniusában a tavalyitól. Az alágban a termelés volumenindexe is jelentősen csökkent, áprilisban 56,4, májusban 61,8, júniusban pedig 81,4%-ra esett az előző év azonos időszakához képest. A leépítések oka lehetett például a járvány következtében hozott intézkedések, úgy mint a termelés átmeneti leállításai. A gyógyszergyártásban ellenkező irányú a folyamat, ez utóbbinál az egész időszak átlagában – bár csekély – növekedés figyelhető meg. A kokszgyártás, kőolajfeldolgozás területén a létszámváltozások tekintetében a májusi kiugró adatot a bázisidőszakban (2019. május) tapasztalt létszámcsökkenés okozta, 2020. eddig vizsgált hónapjaiban ebben az alágban lényegében nem történt létszámváltozás.

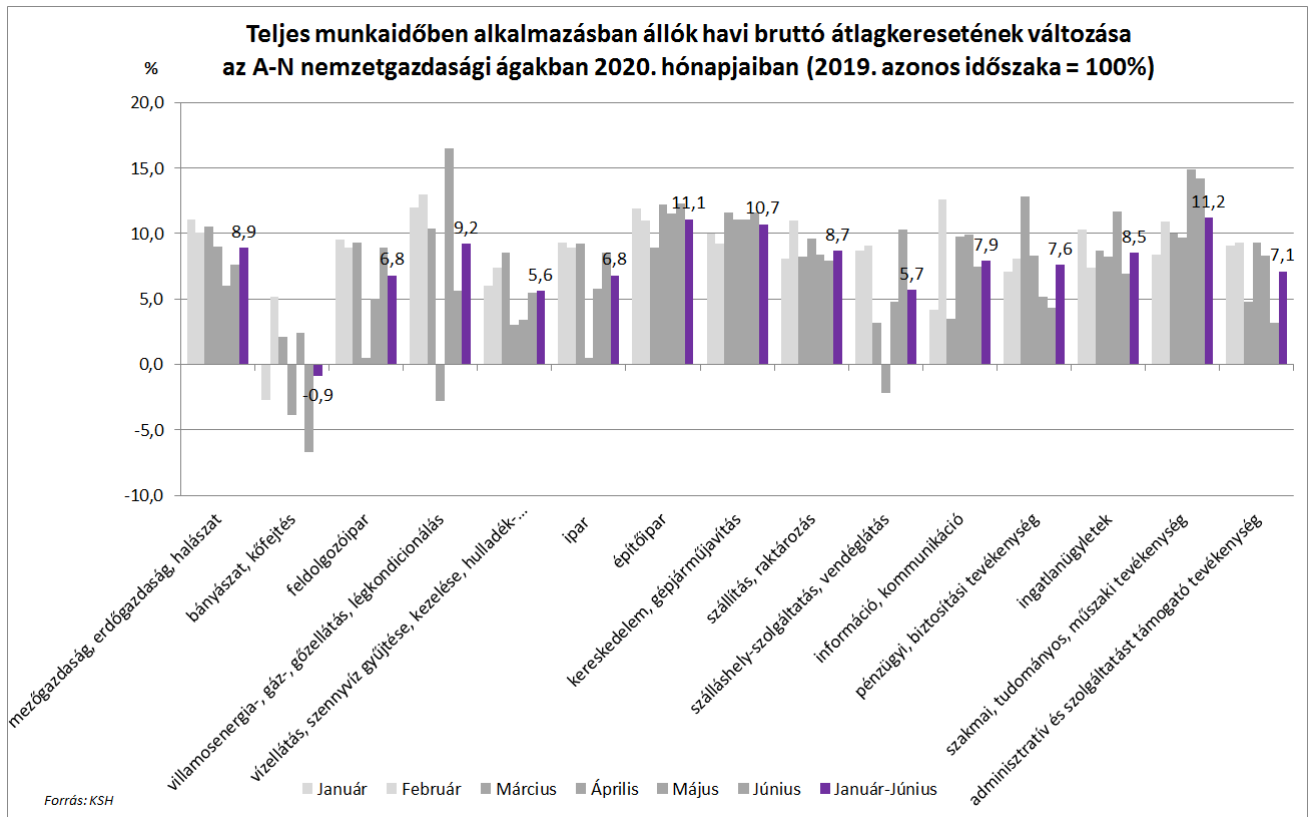
Tájékoztatásul bemutatjuk a közszolgáltató ágazatokban tapasztalható folyamatokat is.

Az alkalmazottak létszámában a legnagyobb mértékű visszaesés az ide vett művészet, szórakoztatás, szabadidő ágban, valamint a humán egészségügyi ellátás alágban figyelhető meg.

Keresetek

Áttérve a keresetek tendenciáira, a versenyszférában az átlagkereseti adatok az alábbiak szerint változtak az egy évvel korábbi hónapok, időszakok adataihoz képest. Ez alkalommal is a grafikon elsődlegesen az egyes nemzetgazdasági ágak szerinti bontásban mutatja be a folyamatokat, azokon belül a hónapok időrendi sorrendben következnek. A vírussal nem érintett januárt és februárt halványabb tónus, márciust, áprilist, májust és júniust erősebb tónus, a teljes január-júniusi időszakot (az előző hónapok átlaga) lila szín jelzi.

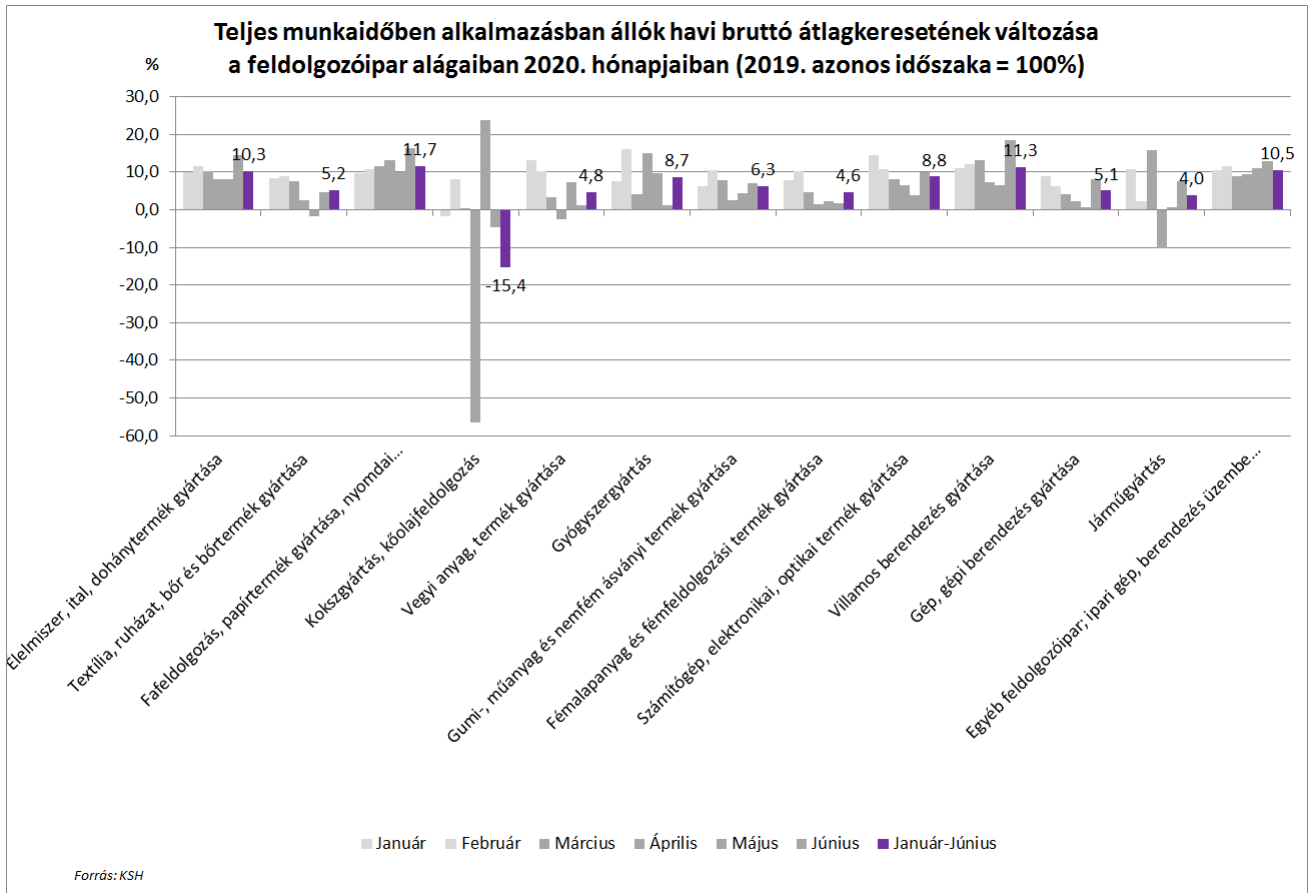

Megállapítható, hogy egyes havi kilengésektől eltekintve az átlagkeresetek évek óta tartó emelkedésének tendenciája – a bányászat, kőfejtés kivételével – folytatódott. A keresetek vonatkozásában tehát a járvány hatásai kevésbé kifejezettek, mint a létszámoknál. A bányászat, kőfejtés ágban 0,9%-kal csökkentek a bérek, a többi ág emelkedő sorrendben a „vízellátás, szennyvíz gyűjtése, kezelése, hulladék- gazdálkodás, szennyeződés- mentesítés” 5,6%-kal, majd a „szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás” következik 5,7%-kal. A többi ágban ezt meghaladóak voltak a növekedési dinamikák.

A nemzetgazdaságban 2020. január-júniusban az átlagkereset emelkedés mértéke – az előző év azonos időszakához képest – 9,9% volt. A havi adatok májusig nagyjából egyenletesen alakultak, e körül mozogtak, majd júniusban bekövetkezett egy nagy mértékű, 15,6%-os kiugrás. Ennek oka a humán-egészségügyi ellátásban kiosztott, mintegy 160 ezer fő egészségügyi dolgozót érintő egyszeri, 500 ezer forintos bérkiegészítés, amit a járvány idején tanúsított áldozatvállalásuk, embert próbáló helyzetekben való helytállásuk következtében kaptak. Ez az egész közsféra (lásd alább), sőt a nemzetgazdaság átlagkereset növekedésére érzékelhető hatást gyakorolt.

A versenyszférában január-júniusban 9,1%-os volt az átlagos keresetnövekedés, amíg a költségvetési szférában – közfoglalkoztatottak nélkül – annak mértéke 11,6%-os volt.

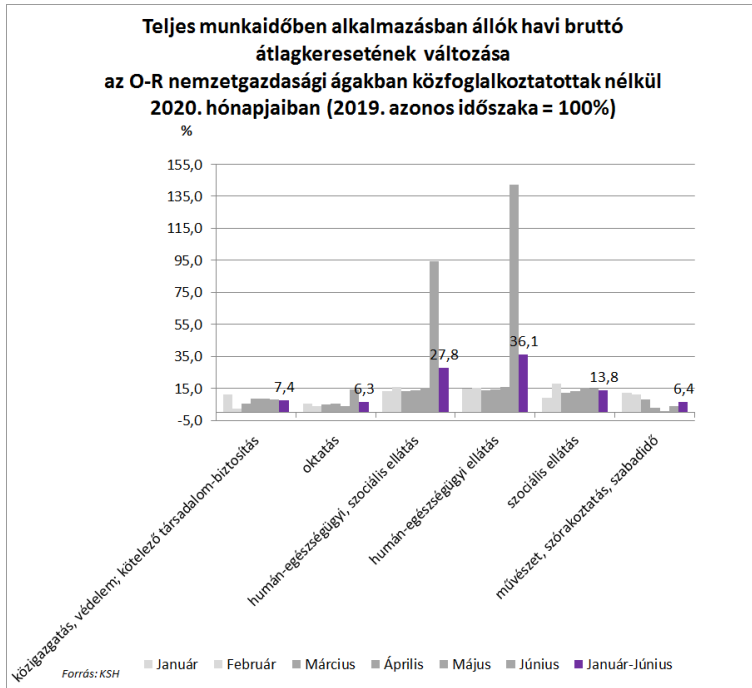
A feldolgozóipart tovább bontva egyes alágakra, azokban – hasonló szemléletben – az alábbi tendenciák figyelhetőek meg.

Látható, hogy az alágak mintegy felében a feldolgozóipar átlagától elmaradó a béremelkedés, a másik felében átlag feletti. A kokszgyártás, kőolajfeldolgozásban tapasztalható, az előző év azonos hónapjaihoz – áprilishoz, májushoz – képest tapasztalt nagymértékű havi kilengéseket az okozta, hogy a kőolajfeldolgozás alágazatban a 2019. áprilisban kiosztott magas jutalmak 2020. áprilisban elmaradtak vagy eltolódtak, illetve 2020-ban a jelentősebb összegű nem rendszeres keresetek májusban kerültek kifizetésre. Ez egyszersmind magyarázza a magas májusi átlagkereset növekedést. Mivel a CD alágba relatíve kevés vállalkozás tartozik, ezért egyes nagyobb szervezeteknél fizetett jutalmak jelentősen befolyásolták a kereseti átlagok és az indexek alakulását. Ebben az alágban a teljes időszakra is nagymértékű, 15,4%-os visszaesés volt tapasztalható.

A legnagyobb, 11,7% mértékű növekedés a fafeldolgozás, papírtermék gyártása, nyomdai tevékenységben volt tapasztalható, a gyógyszergyártás pedig – 8,7%-os, szintén a feldolgozóipar átlaga fölötti növekedéssel – hatodik a rangsorban.

Tájékoztatásul bemutatjuk a közszolgáltató ágazatokban tapasztalható kereseti folyamatokat is.

Az átlagkeresetek tekintetében a legcsekélyebb mértékű növekedés az oktatásban, valamint az ide vett művészet, szórakoztatás, szabadidő ágban következett be. Utóbbinál májusig hónapról hónapra szembevető a keresetnövekedés mértékének csökkenése. A többi területen ennél nagyobb, a humán-egészségügy, szociális szolgáltatás alágaiban, de azon belül főleg a humán-egészségügyi ellátásban – a júniusra vonatkozó egyszéri, 500 ezer forintos bérkiegészítésnek tulajdoníthatóan – jóval átlag feletti a keresetnövekedés.

Abban az esetben, ha valakinek két – vagy több – álláshelye van, annak statisztikai besorolása a következőképpen történik:

Az intézményi adatgyűjtéseken alapuló munkaügy-statisztikákban a nemzetközi ajánlásokkal megegyezően a megfigyelési egység az álláshely. Ha egy magánszemély több álláshelyet is betölt, akkor mindegyik álláshely figyelembe vételre kerül a keresetstatisztikában, az adott álláshely jellemzőinek megfelelően. Ha két különböző ágazatban működő szervezetnél is betölt részmunkaidős álláshelyet, akkor a két álláshely két különböző ágazatban jelenik meg. Ez biztosítja a hozzáadott érték előállításban résztvevő létszám, a gazdaság munkaerőinput igényének számbavételét.